

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

Η ΜΑΡΤΥΡΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΜΟΝΤΙΛΙΑΝΙ

Ο καλλιτέχνης που γνώρισε την Κόλασι πριν πεθάνει. Η ζωή των μοσέμ της Μονμάρτρης το 1908. Η άφιξη του Μοντιλιάνι στο Καρτιέ-Λατέν. Τέ πάθος του αλκοόλ. Ένας παρήφανος καλλιτέχνης που πεινάει και κοιμάται κάτω απ' τις γέφυρες. Στά καταγώγια του Παρισιού. Η σχέση του Μοντιλιάνι με τις γυναίκες, κτλ. κτλ.

Α'. Μοντιλιάνι θεωρείται σήμερα ως ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους του κόσμου. Ο καλλιτέχνης αυτός, ο οποίος έφυγε μικρός από την πατρίδα του, την Ίταλια, για να εγκατασταθεί στο Παρίσι, που το αγάπησε σαν δεύτερο τόπο γεννησιό του, ο μάγος αυτός των χρωμάτων στάθηκε μαζί με τον Πιζασσό, τον Ουτρίλλό, τον τελωνοφόλοκα Ρουσσώ και τον Ντεροάιν, ένας από τους ζωγράφους που άνοιξαν καινούργιους δρόμους, όχι μονάχα στη γαλλική, αλλά και στην παγκόσμια τέχνη. Συγχρόνως, ο Μοντιλιάνι υπήρξε ένας από τους κυριότερους δημιουργούς του θρόνου της μοσιμικής Μονμάρτρης του 1910, της Μονμάρτρης που «γαλούχησε» τους πρηνήρας και τους άριστους της σημερινής γαλλικής διανοησεως και καλλιτεχνίας.

Όστόσο, ο ανεπρόβλητος αυτός καλλιτέχνης πέρασε μια ζωή μαρτυρική, βασανισμένη, με άγανταστες στερούσεις. ΕΓνώρισε την Κόλασι προτού πεθάνει, όπως είχε επισημαστικά γι' αυτόν ένας φίλος του, στον επιχθόνιο που του έβγαλε. Η δόξα στεφάνωσε το κεφάλι του, όταν εκείνος δεν ζούσε πια για να δοκιμάσει τη μεγάλη αυτή ικανοποίηση. Είπε, όμως, και μια μεγάλη αλήθεια πως ο Μοντιλιάνι υπήρξε, ο ίδιος ο καταστροφικός του έαυτού του. "Αν υπέφερε τόσο πολύ, αν κούλησε τόσο βαθιά στον βοδρα, αν κατέβηκε και το τελευταίο σκαλί της άμαρτίας, δεν το έφταγε κανείς άλλος για τη δυστυχία και την κατάντησή του, από τον ίδιο τον έαυτό του. Τού ήταν γραφτό να πληρώσει ποιά άκαθι το δόφο της μεγαλομίας: με τα δάξονα και με το αίμα του...

Τη μαρτυρική ζωή αυτού του καλλιτέχνη θα σάς εξιστορήσουμε σήμερα.

Ένα πρωί, στα 1908, παρουσιάστηκε στον καλλιτεχνικό κόσμο της Μονμάρτρης ένας όμοιος νέος, με μακριά ξανθά μαλλιά, με γλυκά γαλιανά μάτια, με γλυκό πρόσωπο και με μια άριστοκρατική ευγένεια, σπουδαμένη στα κανονικά χαρακτηριστικά του.

Ο νέος αυτός ήταν ο Μοντιλιάνι. Με τα λίγα γαλλικά που ήξερε τότε, άνεοίνωσε στους μοσέμ της Μονμάρτρης πως ήταν Ίταλός και πως ερχότανε στο Παρίσι για ν' αναδειχθεί, να γίνει μεγάλος ζωγράφος... Οι νεαροί καλλιτέχνη της θουλιζής παρισινής συνοικίας — που την είχαν ήδη αποθανάτισει ο Μυζέ με τις «Σηνές» από τη ζωή των Μπόεμ και η δόξα του φιλολογικού κριτικίου «Μαύρος Γάτος», — έκαναν θερμή έπιοδοχή στον ξένο, θαυματούμενο από την παράξενη όμορφιά του και την ευγένεια των τρόπων του. Ο Μοντιλιάνι είχε, βλέπετε, το χάρισμα να σαγηνεί όποιον τον πλησίαζε και συζητούσε λίγο μαζί του.

Πριν περάσει πολλές κωρός, ο Μοντιλιάνι ήταν διάσημος στη Μονμάρτρη για το ταλέντο του, το όποιο, αν και δεν είχε εκδηλωθεί άξια σ' όλη τη δύναμή του, έδινε ωστόσο λαμπρές έπιοσχέσεις για το μέλλον. Είχε γίνει το χαϊδεμένο παιδί όλων των καλλιτεχνών και των... έλαφών γυναικών που συχναίανε στα κέντρα της Μονμάρτρης. "Όπου και αν πήγαινε, όπου και αν στεκότανε, έβγαζε ένα καρνέ από την τσέπη του κ' έφταιγε διάφορα σχέδια, που τα έσχιζε κατόπι με θυμό, επειδή δεν έμνε ποτέ εύχαριστημένος από τον έαυτό του. Συγχρόνως έπνε... "Εκανε τόσο, ώστε να κέρητη άνασθητο στο πεδούριόμα και να τον μεταφέρουν κωροιολεκτικά ως με κωροιολεκτικά στο σπίτι του!.. "Όστόσο, και μέσα στο χειρότερο μείθισό του, δεν έπνε να είνε ευγενής, άξιοσεπής και περήφανος!

Ένας έμπορος πόνων κατέλαβε την καλλιτεχνική ιδιοφρία του Μοντιλιάνι και του έδωσε τα μέσα για να τον ελανάση. Τού εξεσφάλισε δηλαδή μια οικονομική άνεση, που θα επέτρεπε στο φτωχό

καλλιτέχνη να άφοσιωθεί στην τέχνη του, άπερίσπαστος από οικονομικές φροντίδες, και να δημιουργήσει μερικά καλά ταμιά. Ο έμπορος θ' ανέλαμβανε ύστερα να πουλήσει τους πίνακες αυτούς σε πλουσιους φιλοτέχνηους — κ' έτσι, σιγά-σιγά, ο ζωγράφος θ' άπακούσε και πλούτο και δόξα.

Ο Μοντιλιάνι όμως δεν έποφνήθη από τη λαμπρή αυτή είναιφια που του παρουσιάστηκε. "Όσας δεν κατέστρεφε μόνος του τους πίνακες που ζωγράφιζε με τόσους μόχθους — επειδή τους θεωρούσε καλύτερους της ιδιομίας του — διασκέδαζε με διαφόρους φίλους του, πίνοντας τα λεπτά που του έδινε ο έμπορος για έξοδα συντηρησεώς του. Το άποτέλεσμα ήταν να τον βαρεθή μια μέρα ο προστάτης του — και να τον εγκαταλείψη στο έλεος του Θεού!..

Τότε ο Μοντιλιάνι, όπως τον έλεγαν χαϊδευτικά οι φίλοι του, γνώρισε μέρες μαυρές δυστυχίας στο άπερνο Καρτιέ. Δεν έτρωγε κάθε μέρα και όταν του έφταναν λίγα χρήματα στα χέρια, πήγαινε και τού έβινε, παρτα με ύποζέιμενα κατοπίτια κοινωνικής ύποστέθμης. Γνωρούσε καινούριους, κωροελιασμένους σχεδόν. Τό χειμώνα φορούσε άντι για κούτο ένα κωκόλο περασμένο από το λαμό — και πολλές νύχτες, όταν δεν είνισκε κανένα φίλο να τον φιλοξενήσει στο δωμάτιό του, τις περνούσε κάτω από τις γέφυρες του Σηκουάνα, μαζί με τους άνεοτιους άλητες και κωροισού... "Όστόσο, παρ' όλη τη φτώχεια που τον έδωνε, ποτέ δεν δέχτηκε χρηματική βοήθεια, ούτε και από τον πιο στενό φίλο του, ποτέ δεν χρησιμοποίησε την πάλττα του για είναιφικές δουλιές, που θα μπορούσαν να του άποφέρουν κάποιο κέρδος. Σεβότανε την τέχνη του και την άξιοσεπία του...

Τό περίορο όμως μ' αυτόν τον περφόμο και ευγενικό καλλιτέχνη είνε ότι δεν ήταν τόσο άισθητός, κωροισμένος να δεχθή μια βοήθεια από μια γυναίκα έλαφών ήθον! Ούτε ο ίδιος δεν μπορούσε να εξήγησι το φαινόμενο αυτό.

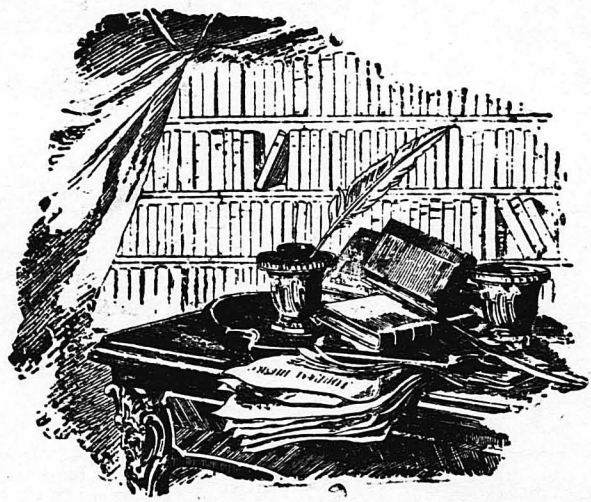
— "Τσως, — έλεγε στους φίλους του — να δέχομαι χρήματα από τις δυστυχιόμενες αυτές γυναίκες... για να μεθώσο περισσότερο από τον εξεπτελισμό μου, την κατάντησή μου! Η χρηματική βοήθεια ενός άνδρος, και τού πιο στενού άκόμα φίλου μου, που φράνεται σαν μπατόσο. "Όταν όμως παίνοο χρηματα από γυναίκες, μεθώσο από μια παράξενη ήδονή, πιο δυνατή και από το άφέντι.

Ο Φρανσέ Κορζό, ο διάσημος συγγραφέας και... κωρήν μοσέμ της Μονμάρτρης, άφηγείται σ' ένα τόσο άνομησών του από τη νεανική του ζωή στο Καρτιέ-Λατέν, ότι πολλές γυναίκες, ώραιες και πλούσιες, πήγαιναν σε διάφορα κωκόρημα κέντρα, στα όποια συχναίε ο Μοντιλιάνι, για να κωροισουν από κοντά το ζωγράφο αυτό, που είχε γίνει ένα από τα άξιοσεπείροφα θεάματα του καλλιτεχνικού Παρισιού. Και άρκητές από τις γυναίκες αυτές, ύποκοιμένεζ από τη θαμμένη όμορφιά του καλλιτέχνη — τα βόσανα, η κωροισής, η άγονία και η φλόγα της μεγαλομίας του είχαν δώσει ήδη έμπενεσμένου άσκητου — κωροσεφόντο να τον βοηθήσουν, να τον πάρουν μαζί τους στο έξωσεκωμό. "Εχτόντας γι' άντάλλαγμα λίγη μονάχα άγάπη... Μά ο ζωγράφος περφοροούσε τις πλούσιες και ώραιες γυναίκες, γιατί ήξερε πως δεν θα μπορούσε ν' άφοσιωθεί σ' αυτές... Και κάθε φορά που τον κωροισε ο δαμόνος της άολοασίας, έτρεχε στα διάφορα καταγώγια κ' έπνε, έπνε συντροφιά με ναναγοισμένους ύπόρβεις, όπότου ξεχνούσε στο μείθισό του τον πόνο της καρδιάς του...

Μιά Ίταλιδα ταβερνιάρισσα είχε νοίσει κάποτε πραγματική άγάπη για τον Μοντιλιάνι. Και έκανε την άνοησία να του εκδηλώσει τα πραγματικά της αισθήματα, λέμε άνοησσία, γιατί ο καλλιτέχνης άρχισε από κείνη τη μέρα να κωροισαλή στο κατόστημά της όλους τους φίλους του, πεινασμένους σαν κ' αυτόν, και να τους βάζη να τρώνε... κωροίς φωνικά να πληρώνουν πενάττα!

— Έχεις ύποσχεσεί να διατρέφεις δωρεάν τους καλλιτέχνηζ! της έλεγε ο Μοντιλιάνι, με τον κωροισμό που τον κωροιστηίσε όταν μιλούσε σε γυναίκες που λαού.

— Και γιατί, παρακαλώ; ομοισίσε η ταβερνιάρισσα, η όποια, παρ' όλη την άγάπη της για το Μοντιλιάνι, έβλεπε με τρώμο τις κατασφάλεις

της άδεις, ύστερ' από την έπιδρομή που έκαναν οι φίλοι του ζωγράφου.

—Και ρωτάς γιατί; φώναξε θυμωμένος ο Μοντιλιάν. Γιατί ένας πραγματικός καλλιτέχνης δεν μπορεί ποτέ να κερδίσει όλα του χρειάζονται για να συντηρηθή. 'Ο προορισμός του είναι να ζωγραφίσει... Και τα υπόλοιπα... είναι δουλειά των άλλων! Νά γιατί πρέπει να μιάς ταΐξεις δωρεάν...

'Ο Μοντιλιάν έμεινε λίγο σιωπηλός και ύστερα συνέχισε:

—'Επειδή όμως δεν θέλω νάχης παράπονα από μένα, θα σε πληρώσω!

Σηκωνότανε από τη θέση του, έπαιρνε ένα κάρβουνο από την κούρνα, ζωγράφιζε στον τοίχο διάφορες παραστάσεις και ύστερα, δείχνοντας στην έμβρόντητη ταβερνιάρισα τα έργα του, της έλεγε μ' επίσημο ύφος:

—Νά ή πληρωμή σου! 'Ο Μοντιλιάν συνήθισε να πληρώνη πάντοτε ήγεμονικά!

Και ενώ οι πελάται της ταβέρνας κινταζαν τρομαγμένοι τα παραέξανα εκείνα σχήματα, ενώ ή ταβερνιάρισα συλλογίζοτανε μ' άπελευσία ότι έπρεπε να... έξασοβαντίση τον τοίχο, ο Μοντιλιάν παράγγελλε και άλλη μιά λίτρα κρασί...

Στό διάστημα αυτό, ο Μοντιλιάν έφτιαχαγε διάφορα ταμιά— «γυμνά», ως επ' το πλείστον—τά οποία μοιράζε στους φίλους του. Μιά μέρα, οι κάτοχοι των πινάκων αυτών, άπεράσισαν να συγκεντρώσουν τα διάφορα έργα του καλλιτέχνου και να κάνουν μιά έκθεση. Ήταν βέβαια ότι οι πίνακες του Μοντιλιάν, άριστογνήματα χρομάτων, σχεδίου και «μυθής», θα τραβούσανε την προσοχή των κριτικών και, πρό παντός, των πλουσίων φιλοτέχνων. 'Η ιδιοκτήτρια ενός μικρού βιβλιοπωλείου της Μονμάρτης δέχτηκε να παραχωρήση τη βιτρίνα του καταστήματός της για να έμφανισθούν στο κοινό τα ταμιά του καλλιτέχνου.

'Η πρωτότυπη αυτή έκθεση, που έγινε στις παρυκονές του πανευρωπαϊκού πολέμου, στάθηκε για τη Γαλλία ή σημαία μιάς καλλιτεχνικής επαναστάσεως: Οι κριτικοί δεν είψοσαν λόγια για να εκφράσουν τό θαυμασμό — και την κατάλληλη τους — για τη νεοεπιστητή τεχνοτροπία του Μοντιλιάν, που άνοιγε καινούργιους ορίζοντες στη ζωγραφική. Με τη διαφορά ότι κανείς από αυτούς δεν τόλμησε να δημοσιεύση ένα άρθρο έπαινετικό για τον καλλιτέχνη! Φοβόντουσαν μήπως τους είφρανευθούν, μήπως χάσουν την άκρίμηση του κοινού για τη σημάθεια που έδειχναν για τό έργο ενός «άνισόροπου» ζωγράφου...

'Η έκθεση όμως αυτή είχε και μιά άλλη «έπιτυχία». 'Ολοι οι άργόσχολοι, όλοι οι άπάχηδες και ή ζυγολέη της Μονμάρτης—την εποχή εκείνη ίσθηχανε άκόμα άπάχηδες και ζυγολέη...—μαζεύοντουσαν μπρός στο βιβλιοπωλείο και άπειθαίμαζαν ώρες ολόκληρες τις γυμνές γυναίκες του Μοντιλιάν, έφάρωνταε σχόλια, τά οποία δεν μπορούμε, δυστυχώς, να τά δημοσιεύσουμε...

'Η έξαιρετική αυτή συγκέντρωση πλήθους προκάλεσε ένα άπόγευμα την προσοχή ενός φιλοτέχνου χορογράφου, ο οποίος θεώρησε καθήκον του να επέμβη για να δη ή συμβάλει... Και όταν άντίκρισε τις γυμνές γυναίκες, κοκκίνησε από την ντροπή του, μπηκε θυμωμένος στο βιβλιοπωλείο και διάταξε στη διευθυντρια να ξεκομίστη από τη βιτρίνα τους άσειμους εκείνους πίνακες που προσέβαλαν τη δημοσία αιδώ, και να τον άκολουθήση στο τημά...

Ούτ' ένα ταμιά δεν πουλήθηκε από την πρώτη έκθεση του Μοντιλιάν, ή όποια είχε τέλος τόσο άδοξο. Οι πίνακες όμως αυτοί του καλλιτέχνου είναι σήμερα περιζήτητα και στοιχίζουν ο καθένας από έκαστο πενήντα έως τρακόσιες χιλιάδες γαλλικά φράγκα!..

ΑΡΑΒΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΑ ΑΛΟΓΑ

'Ιδού μερικά αποφθέγματα και παροιμίες που έχουν οι "Αραβες για τά άλογα:

«'Ενα τέλειο άλογο είναι ικανό να τρέξη συνεχώς δώδεκα ώρες, κοιβαλάοντας στη ράχη του τον καθάλληρο του άλογομέγνο, την τροφή του και στην άνάγκη κ' έναν πληγωμένο άκόμα».

"Ως τά έφτά του χρόνου τ' άλογό μου είναι του άδελφού μου, ως τά δεκατέσσερά του είναι δικό μου, κ' από κει και πέρα τό χαρίζω στον έχθρό μου.

Τό άλογο πλάστηκε τρεις μέρες προητέρω απ' τον άνθρωπο.

ΓΝΩΜΙΚΑ, ΣΚΕΨΕΙΣ, ΛΕΙΩΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

—'Ο,τι κ' άν δώσης σε μιά γυναίκα, πάντα θα ζητήση περισσότερα.

—'Πολλοί, πρώτης τάξεως δρομείς στο δρόμο του... έρωτος, σκόνταψαν ώστόσο κ' έπεσαν μέσα στο χαντάκι του... γάμου!

—'Όταν μιά γυναίκα ζητάει προθεσμία για να σκεφθή και ν' άπανθήση σε μιά πρόταση γάμου, σημαίνει ότι έχει μεγάλη πεποίθηση στην άγάπη του άνδρός που της κάνει αυτή την πρόταση.

—'Ουδέποτε θα σε συγχωρήση μιά γυναίκα, όταν καταλάβη ότι έξερεις άκριβώς την ήλικία της: ή τό άληθινό χρώμα των μαλλιών της.

—'Ενας κοικός δεν φέρνει βέβαια την άνοξη, μιά γυναίκα όμως φέρνει πάντοτε κατακλιισμό.

—'Ο άνδρας δημιουργεί τη ζωή του, ή γυναίκα δικαιολογεί τη ζωή της.

—'Επ' χιλιετηρίδες τώρα ή γυναίκες άποκτούν εκείνο που θέλουν, όχι κερδίζοντάς το, αλλά ζητώντας το.

—'Η γυναίκα, που θα είναι άπολύτως εύλογη σ' έναν άνδρα, δεν γεννήθηκε άκόμα.

—'Ο λόγος, για τον οποίο πολλά δεν παντρεύονται, είναι τό ότι ο γάμος καθήγησε τό εικόλωτοτερο πράγμα.

—'Ενας πιστός και καλός σύζυγος, βρίσκει πάντοτε ότι στοιχίζει φθηνότερα ν' άγαπά τη δική του γυναίκα, παρά μιά ξένη.

—'Όσο περισσότερο μιά γυναίκα θαυμάζει και άγαπά τους άνδρες, τόσο λιγότερο θα ήθελε να είναι... άνδρας.

—'Τό φρούτο είναι πικρό όταν είναι άγουρο, ενώ ή γυναίκα είναι μάλλον γλυκιά, πριν όρμηάσει. 'Οπτε τά φρούτα όμως, ούτε ή γυναίκες τρώγονται όταν είναι παραγινωμένα...

—'Η γυναίκα, περισσότερο απ' όλα, θυμούνται την τελευταία λέξη, οι άνδρες τό πρώτο φιλή.

—'Οι άνδρες θέλουν τις γυναίκες άγιες, για να έχουν την εύχαριστία να τις μεταβάλουν σε άμαρτωλές. 'Η γυναίκες, άντιθέτως, θέλουν τους άνδρες άμαρτωλούς, για να έχουν έτσι την εύκαιρία να προσπαθήσουν να τους κάμουν άγιους.

—'Όταν ή γυναίκες μιμούνται τους άνδρες, άποκτούν όλα τά ελαττωμάτά τους, χωρίς να παίρνουν καιμιά άρετή τους.

—'Η φίλια συχνά καταλήγει σε έρωτα. 'Ο έρωτας συχνά καταλήγει σε ψυχρότητα ή μίσος.

—'Θσιάζοντας τη φίλια για τον έρωτα, θα θρηνησίουμε μοιρώσει άργότερα και των δυο τό θάνατο.

—Βαδίζετε προς τον έρωτα όσο μπορείτε πιο άργά. "Αν ξεκινήσετε με όρμή, γρήγορα θα κοιραστήτε.

—'Ο έρως είναι τόσο μεγάλος ποιητής, ώστε μεταβάλλει σε ποιητάς και τους πιστούς του.

Πλάτων

«—Θά σκοτωθώ στα πόδια σου!» λέει ο φίλος στην λατρευτή του. Κι' εκείνη του απαντά:

—«Βλέπετε πως δέ μ' άγαπάς, αφού ως την τελευταία στιγμή ρωτάς πως να με εκθέσης!..»

Η: —«Σκοτώσου, άν θελεις, αλλά όχι εδώ, σε παρακαλώ. 'Ο σπατονοικιάσης μου σγαίνετα τις αϊκτοκίες!..»

—'Όταν μιά γυναίκα λέει: «Δέ σ' άγαπάω», ύπόκει άκόμη κάποια έλπίς. 'Όταν πη όμως: —«'Αγατώ κάποιον άλλον», δεν ύπόκει καιμιά έλπίς πεία...

—'Όταν ένας άνδρας πάψει ν' άγαπά μιά γυναίκα, τη λυπάται. 'Όταν μιά γυναίκα πάψει ν' άγαπά έναν άνδρα, τον περιφρονεί.

Γαύλιοζ Ν.σφιάνζ

—'Στον έρωτα, όπως και σε γλία δυο άλλα ζητήματα, ή γυναίκες είναι ισχυρότερες από τους άνδρες. 'Όταν ένας άνδρας πάψει ν' άγαπά τη φιλενάδα του, αυτή πέφτει στα πόδια του, και του λέει:

—«Σέ ίκετεύω, μη με δωδής, κρώτησε με κοντά σου, δεν θα σ' άνογλώ διόλου, θα με κάνης ότι θέλεις... Δέν ζητώ, παρά να σε βλέπω μόνον... Θάμια σκλάβά σου, θα σε ύπρετώ, θα γυαλίλω τά καπούτσια σου. Κι' άν καιμιά φορά, σγμνηθής από την άφροσύνη μου, και μού χαρίσης κανένα χαμόγελο ή έστω και κανένα βλέμμα μόνον, θα είμαι εύχαριστημένη...»

'Ο άνδρας σγαίνετα, ύποκύπτει και ρωατεί τη φιλενάδα του.

—'Όταν όμως μιά γυναίκα πάψει ν' άγαπά, όταν άγαπήσει άλλον, ούτε ίκεσίες, ούτε δάκρυα μπορούν να την σγαίνήσουν. Γίνεται ψηγρή σαν τό μάμαρο. 'Όσο κ' άν κλαίει ο έρωσστής της, όσο κ' άν ταπεινώνεται υποστά της, αυτή έπανακαίβανει άδυσώπητα:

—'Εστελείωσαν όλα

μεταξύ μας!»

